

УДК 378.011.3 – 051:78]:39:008

Ян ЦЗЮНЬ

*аспірант факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна — Китай*

КРИТЕРІАЛЬНА ВИЗНАЧЕНІСТЬ СФОРМОВАНOSTІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

У статті розглядається інформатизація освіти у підготовці вчителів, які володіють високим рівнем інформаційної культури та беруть активну участь у процесі інформатизації освіти. Підкреслюється розуміння інформаційно-культурологічної підготовки майбутніх учителів як естетичне ставлення до навколишньої дійсності, асоціативно-образний компонент художньої культури, здатність узагальненого сприйняття змістовних образів різних мистецтв, естетичну ерудицію і общехудожественная компетентність.

Ключові слова: майбутній учитель музики, інформаційна культура, компонентна структура.

Процеси глобалізації, ініційовані наприкінці ХХ століття інтелектуальною елітою людства, зумовили не лише швидкий розвиток інформаційних технологій, але й фактично спрямували світове співтовариство на усвідомлення необхідності переходу на більш високий інформаційний рівень соціальної організації. З цієї позиції інформатизація освіти вимагає відповідності фахової підготовки вчителів сучасному рівню інформатизації суспільства. Тому однією з глобальних цілей інформатизації освіти є підготовка вчителів, які володіють високим рівнем інформаційної культури та беруть активну участь у процесі інформатизації освіти.

Розглядаючи культуру як систему надбіологічних програм людської діяльності, поведінки та спілкування, що історично розвиваються та виступають умовою відтворення й зміни соціального життя в усіх її основних проявах необхідно наголосити на тому, що культура – це сфера духовного життя суспільства, що охоплює систему освіти, духовної творчості (особливо мистецької). Водночас під культурою розуміють рівень освіченості, вихованості особистості (С.Гончаренко).

Інформаційне суспільство є поєднанням великої кількості структурних компонентів, в ряду яких особливе місце займають нові способи знаково-символічного перетворення художньої інформації в сучасній культурній сфері. Складність і неординарність нової суспільної формації вимагають глибокого теоретичного і прикладного осмислення проблем, пов'язаних із стрімким поширенням сучасних інформаційних технологій в усіх сферах людської діяльності та їхнім впливом на трансформацію традиційної соціокультурної організації суспільства. Численні дослідження питань взаємодії суб'єктів у суспільстві, які все більше тяжіють до використання засобів віртуальної

комунікації, свідчать про те, що зміст й ефективність різноманітних контактів багато в чому залежать від здатності їх учасників розуміти один одного і досягати взаєморозуміння.

Актуалізуючи значення художньої інформації в музично-виконавській діяльності вчені пов'язують його з культурологічної підготовкою студентів-музикантів (М.Берлянич, Д.Кірнарській, Е.Просолов, О.Шевнюк, О.Щолокова та ін.). Автори такого підходу розуміють інформаційно-культурологічну підготовку майбутніх учителів як: естетичне ставлення до навколишньої дійсності, асоціативно-образний компонент художньої культури, здатність узагальненого сприйняття змістовних образів різних мистецтв, естетичну ерудицію і общехудожественная компетентність. Також цей підхід орієнтований на концепцію створення виразної інтерпретації художнього образу музичного твору. Інноваційні процеси, а саме: комп'ютеризація, прогресуюча індустрія інформатики, система internet, стають каталізаторами зростаючої динаміки розвитку сучасного суспільства. «Музична культура – є частиною цієї глобальної системи інформаційного процесу. Пріоритетними стають синтетичні, технологічні види мистецтв – телебачення, сфера комп'ютерного культурного обміну, кінематограф, а також масові жанри культури» [2, 8].

Дослідження означеного феномена було здійснено із урахування проведеного структурного аналізу інформаційної культури майбутніх учителів музичного мистецтва за визначеними компонентами: орієнтаційно-мотиваційний компонент, що відображає спрямування студентів до набуття фахових кваліфікацій, та їх готовність до якісного здійснення навчальної діяльності; когнітивно-комунікативний компонент, що передбачає спрямування студентів до пізнання особливостей

творчої роботи з різними інформаційними джерелами під час взаємодії з іншими суб'єктами навчальної діяльності; креативно-діяльнісний компонент, що передбачає спонукання студентів до використання в майбутній фаховій діяльності зі школярами можливостей сучасної інформаційної техніки з урахуванням реалій шкільної практики, а також творчого досвіду в навчальній роботі з даними.

Спираючись на компонентну структуру інформаційної культури майбутніх учителів музичного мистецтва ми визначили систему критеріїв сформованості даної якості.

Перший критерій відображає *ступінь обізнаності майбутніх учителів музичного мистецтва щодо інформаційної культури*. Показниками цього критерію визначено: здатність студентів до вибору потрібної інформації; спроможність до оцінювання якості інформації; прагнення до пізнання та входження в інформаційне середовище.

Другий критерій відображає *міру цілеспрямованого прагнення майбутніх учителів музичного мистецтва до підвищення інформаційної культури*. Показники даного критерію: здатність обирати інформацію для навчальної творчої роботи; уміння діагностувати рівень інформаційної культури школярів; наявність комунікативного досвіду.

Третій критерій сформованості інформаційної культури майбутніх учителів музичного мистецтва відображає *міру спрямованості студентів до музично-творчої навчальної діяльності з даними*. Показниками даного критерію є: прояв самостійності та здатність до творчої діяльності; наявність досвіду творчої роботи з даними; вміння прогнозувати й аналізувати стратегії розвитку інформаційної культури школярів.

Діагностувальний етап експериментального дослідження було проведено протягом другого семестру 2016-2017 навчального року. Основні завдання першого етапу констатувального експерименту полягали у перевірці: обізнаності студентів щодо різноманітних інформаційних джерел; можливостей використання сучасної інформаційної техніки та міжнародної мережі Інтернет у навчальній роботі під час фахового навчання; рівня інформаційної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Ми спирались на дослідження О.Немірова який наголошує про те, що використання комп'ютерів на рівні сучасних вимог не відбувається. Застосування інформаційних технологій у практичній діяльності спеціалістів педагогічного профілю, як правило, обмежується елементарним використанням текстових і табличних процесорів [1].

Проводячи опитування серед студентів щодо розуміння ними поняття «інформаційна культура вчителя музичного мистецтва», не можна сказати про достатній рівень їх освіченості у цьому питанні. В опитуванні були задіяні студенти II-IV курсу і їхні відповіді були оцінені та визначені за трьома рівнями.

Якщо проаналізувати відповіді та розподілити їх за рівнями знань студентів у відсотках, то до високого рівня ми віднесли студентів, що володіють певною системою знань щодо використання інформаційної культури, та регулярно використовують ці знання в навчально-пізнавальній діяльності. До середнього рівня ми віднесли студентів, які виявили наявні елементарні знання щодо роботи з інформацією, але за результатами опитування ми зробили висновок, що ці студенти не використовують ці знання систематично. До низького рівня ми віднесли студентів, які виявили недостатнє розуміння змістовної сутності поняття «інформаційна культура», а також зазначили про спонтанне використання інформаційних джерел, що показано на рис. 3.1.

Необхідність визначення інформаційної обізнаності серед студентів призвела до проведення анкетування. Так на запитання в анкеті «Скільки годин ви проводите у глобальній мережі Інтернет?» більшість студентів відповіли «багато». Поряд із тим, 12% опитуваних відповіли «багато, але я намагаюсь економити час», а 5% респондентів відповіли «намагаюсь бути в мережі тільки за потребою». На друге запитання анкети «Скільки часу щоденно ви витрачаєте для того, щоб пограти в цікаві ігри в мобільному телефоні, чи комп'ютері?» студенти відповіли наступним чином: «я вже не в тому віці, щоб грати в такі ігри» – 4%; «не маю часу на ігри» – 25%; «вважаю таке заняття марним витраченням часу» – 44%; «весь свій вільний від навчання час» – 27% опитуваних. Наступне запитання анкети «Скільки часу щоденно вам доводиться витрачати для здійснення самостійної навчальної діяльності з використанням комп'ютера?» студенти надали відповіді: «за потребою» – 67%; «не багато» – 10%; решта студентів відповіли «не рахував». На запитання поданої анкети «Яким чином ви здійснюєте навчальну музично-творчу роботу в мережі Інтернет?» студенти надали такі відповіді: «просто входжу по гуглопошукувача» – 85%; «я часто використовую комп'ютерні музичні програми» – 12%; «не маю такого досвіду» – 3% опитуваних. Запитання анкети «Як часто ви використовуєте інтернет ресурси для виконання самостійної роботи над музичним твором?» 97% студентів відповіли одностайно «майже щодня», а 3% опитуваних «за потребою».

На наступне запитання анкети «З якою метою необхідно залучати учнів загальноосвітньої школи до використання можливостей комп'ютера в навчальних цілях?» відповіді студентів розподілились наступним чином: «для того, щоб підвищити їх загальну культуру» – 7% опитуваних; «щоб організувати їх навчальну діяльність» – 69% студентів; «для того, щоб вони могли використовувати корисну інформацію з Інтернету» – 15%; «для зацікавлення навчанням» – 8% студентів; «не знаю» – 1% студентів.

За результатами проведеного анкетування серед майбутніх учителів музичного мистецтва ми з'ясували, що більшість студентів розуміють значення самостійної роботи з використанням комп'ютера під час фахового навчання. При цьому деякі студенти не можуть організувати свою самостійну діяльність, здатні до використання можливостей сучасної інформаційної техніки в якості забави.

Для перевірки стану сформованості художньо-образного сприйняття у майбутніх учителів музики за орієнтаційно-мотиваційним критерієм, а саме розвиненості художньо-інтелектуальних можливостей мислення, було проведено наступний експеримент за методикою формування інформаційної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Для нашого дослідження постало необхідним з'ясування питання щодо того, якими інформаційними джерелами користуються студенти під час навчальної роботи над музичним твором. Після проведення опитування ми з'ясували, що музична література запропонована викладачем та інтернет-ресурси користуються у студентів найбільшим попитом. При цьому, конспектами студенти активно користуються, та зазначають про те, що конспект містить таку інформацію, яку важко знайти в Інтернеті самостійно.

Виявлено малий процент студентів, які користуються електронними підручниками свідчить про те, що в навчальний процес викладачами впроваджено мала кількість електронних підручників. На жаль, бібліотечні ресурси втрачають свою актуальність, хоча студенти і зазначають про те, що отримують допомогу в бібліотеці під час самостійної роботи з даними.

Поряд із тим, для проведення нашого дослідження необхідним постало з'ясувати те, якими програмними додатками володіють майбутні вчителі музичного мистецтва, адже від цього залежить і якість музично-естетичного розвитку учнів, і саморозвиток вчителя музичного мистецтва, набуття ним професійної майстерності.

Виходячи з отриманих даних зазначимо про те, які саме програми користуються найбільшою

увагою у майбутніх учителів музичного мистецтва. Так, програмою Band-In-ABox володіє майже 70% студентів, програмою Power Macintosh 35%, програмою Finale володіє майже 98% опитуваних, MIDI-акомпанемент – 75% студентів, і такими програмами як Generator та Reality Groove Marker – 18% студентів використовують у навчальній роботі під час фахового навчання. Іншими програмними продуктами відсоток володіння низький, але у поєднанні з вищезазначеними – можна вважати достатнім для навчальної роботи над музичним твором.

Для визначення прояву певних показників сформованості інформаційної культури ми використовували тест. За отриманими результатами навчальної роботи студентів можемо сказати, що до високого рівня ми віднесли 5% опитуваних, до середнього рівня 31% студентів, і до низького ми віднесли 64% студентів.

На наступному етапі констатувального експерименту ми запропонували студентам анкету «Самоаналіз стимулів і перешкод». За даною анкетою студенти мали проаналізувати такі подані фактори як стимулюючі та перешкоджаючі, а потім оцінити їх за п'ятибальною системою. Після оброблення отриманих даних цього мікродослідження ми занесли їх у підсумкову таблицю, за якою оцінювалась здатність студента до набуття інформаційної культури. Під час аналізу анкет ми занесли прізвища студентів у відповідні графи таблиці. Ранжування стимулюючих і перешкоджаючих факторів нами здійснювалось за допомогою середнього бала. Так, до високого рівня було віднесено 5,1% студентів, до середнього – 29% опитуваних, до низького рівня було віднесено 65,9% студентів.

Для того, щоб прослідкувати, наскільки ефективно використовуються студентами нові сучасні інформаційні засоби під час навчання, а також прогнозувати набуття студентами фахових компетенцій ми моделювали «Діагностичну карту» Т. Орлової. Ця діагностична карта дозволяє визначити динаміку набуття студентами професійних умінь, і виявити динаміку нарощування музично-творчого потенціалу майбутніх учителів музики на основі порівняльної характеристики середньої оцінки показників за кілька навчальних занять. Оцінювання показників ефективності використання студентами нових сучасних інформаційних засобів під час навчання здійснювалось за трибальною шкалою: 3 бали зараховувались, якщо визначена якість систематично проявляється яскраво; 2 бали зараховувались у тому разі, якщо визначена якість помітно виражена, однак проявляється постійно; 1 бал зараховувався, якщо певна

якість проявляється не завжди і виражена не достатньо. Діагностувальні практичні завдання для виявлення інформаційної активності та інформаційних вмінь у майбутніх учителів музичного мистецтва. Нами було розроблено таку систему оцінювання визначених показників інформаційної культури: – 0-1 бали – показник не проявляється, або проявляється слабо; – 2 бали – показник проявляється в неповному обсязі; – 3 бали – показник

проявляється у повному обсязі. Застосування даної діагностичної карти уможливило оцінювання студентів, та віднести їх до високого рівня (5%), середнього рівня (29%), та низького рівня (66%). Отримані результати дозволяють визначити, наскільки ефективно використовуються студентами нові сучасні інформаційні засоби під час навчання, і в чому саме полягає сутність творчого потенціалу студента.

Список використаних джерел

1. Немиров О. И. Формирование экономических знаний студентов педагогических специальностей на основе информационных технологий: автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.08 / О. И. Немиров – Ставрополь, 2004. – 21 с.
2. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Галина Микитівна Падалка. – К.: Освіта Україна, 2008. – 274 с.
3. Шевнюк О. Л. Педагогічна освіта як процес і результат становлення вчителя у якості суб'єкта культури [Зб. наук. пр.] / Олена Леонідівна Шевнюк // Теорія і методика мистецької освіти. – Київ, 2001. – Вип.2. – 77-87
4. Щолокова О.П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя / Ольга Пилипівна Щолокова – К., 1996. – 172 с.

References

1. Nemyrov O. Y. Formirovaniye ékonomicheskikh znaniy studentov pedahohicheskikh spetsyal'nostey na osnove ynfomatyonnykh tekhnolohiy: avtoref. dys. kand. ped. nauk : 13.00.08 / O. Y. Nemyrov – Stavropol', 2004. – 21 s.
2. Padalka H.M. Pedahohika mystetstva (Teoriya i metodyka vykladannya mystets'kykh dystsyplin) / Halyna Mykytivna Padalka. – K.: Osvita Ukrayina, 2008. – 274 s.
3. Shevnyuk O. L. Pedahohichna osvita yak protses i rezul'tat stanovlennya vchytelya u yakosti sub'yekta kul'tury [Zb. nauk. pr.] / Olena Leonidivna Shevnyuk // Teoriya i metodyka mystets'koyi osvity. – Kyiv, 2001. – Vyp.2. – 77-87
4. Shcholokova O.P. Osnovy profesynoyi khudozhn'o-estetychnoyi pidhotovky maybutn'oho vchytelya / Ol'ha Pylypivna Shcholokova – K., 1996. – 172 s.

Ян Цзюнь. Критеріальна визначеність сформованості інформаційної культури майбутніх учителів музики

В статті розглядається інформатизація освіти в підготовці учителів, які мають високий рівень інформаційної культури та активно беруть участь у процесі інформатизації освіти. Підкреслюється розуміння інформаційно-культурологічної підготовки майбутніх учителів як естетичного ставлення до оточуючої дійсності, асоціативно-образний компонент художньої культури, здатність узагальненого сприйняття змістовних образів різних мистецтв, естетичну ерудицію та загальну художню компетентність.

Ключові слова: майбутній учитель музики, інформаційна культура, компонентна структура.

Yan Zsyun. Critical determination of informational culture of future teachers of music

The article deals with the informatization of education in the training of teachers who have a high level of information culture and actively participate in the process of informatization of education. The understanding of informational and culturological preparation of future teachers as an aesthetic attitude to the surrounding reality, associative-figurative component of artistic culture, the ability of generalized perception of meaningful images of various arts, aesthetic erudition and general artistic competence are emphasized.

Key words: future teacher of music, information culture, component structure.